

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Pravosuđe i mediji: Vodič za izvještavanje o postupanju tužiteljstava i sudova

A blue decorative line that starts as a curve at the top center, descends vertically, and then turns 90 degrees to the right, extending horizontally across the page.

Danko Rimac, dr.sc. Katica Artuković, Denis Džidić

Pravosuđe i mediji: Vodič za izvještavanje o postupanju tužiteljstava i sudova

A blue decorative line that starts as a curve on the left side, descends vertically, and then turns 90 degrees to the right, extending horizontally across the page.

Sarajevo, 2025.

Pravosuđe i mediji: Vodič za izvještavanje o postupanju tužiteljstava i sudova

Izdavač: Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine

Adresa: Kraljice Jelene 88

Autorici/e: Danko Rimac, dr.sc. Katica Artuković i Denis Džidić

DTP: Indira Isanović

ISBN 978-9958-046-15-5

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod

ID brojem **67127814**

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Bosnia and Herzegovina

Misija OEES-a u Bosni i Hercegovini je podržala izradu ove publikacije.

Sav sadržaj izražen u ovoj publikaciji ostaje odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove Misije OEES-a u Bosni i Hercegovini. Bilo kakve greške, netočnosti ili propusti ostaju isključiva odgovornost autora.

SADRŽAJ

Uvod	5
Poglavlje 1: IZVJEŠTAVANJE O ISTRAGAMA	7
1.1. Faza prijave	8
1.2. Faza istrage	8
1.3. Faza optuženja	10
1.4. Prikupljanje dokaza	10
1.5. Lišenje slobode, pritvor i podizanje optužnice	11
1.6. Sporazum o priznanju krivnje	12
1.7. Prikaz tužiteljskog sustava u BiH	13
Poglavlje 2: IZVJEŠTAVANJE O SUDSKIM POSTUPCIMA	15
2.1. Glavni pretres (suđenje).....	16
2.1.1. Početak glavnog pretresa.....	16
2.1.2. Dokazni postupak	16
2.1.3. Završna riječ	16
2.2. Neki od mogućih scenarija koji utječu na tijek suđenja.....	17
2.3. Donošenje presude	18
2.4. Žalbeni postupak	20
2.5. Izvršenje presude	20
2.6. Sudski postupak u parničnim, izvanparničnim i ovršnim predmetima i upravnom sporu.....	20
2.7. Prikaz sudskog sustava u BiH.....	22
Poglavlje 3: PREPORUKE ZA MEDIJSKO IZVJEŠTAVANJE	24
3.1. Savjeti za medije.....	27
3.2. Primjeri naslova, rečenica i leadova.....	28
Poglavlje 4: KLJUČNI TERMINI PRAVNOG LEKSIKONA	32
O autorici i autorima	35

UVOD

Odnos pravosudnih institucija u BiH i medija je kompleksan i često obiluje antagonizmima, nerazumijevanjima i kritikama, što je uzrokovano obostranim (često i neosnovanim) pretpostavkama o manjkavostima u radu. Istodobno, suci, tužitelji, urednici i novinari su svakodnevno upućeni jedni na druge u cilju ispunjavanja svojih elementarnih zadataka.

Ostvarenje cilja pravosudnih institucija nije moguće, dakle, bez osiguranja da su njihove odluke javne i adekvatno komunicirane građanima. Istodobno, novinari i urednici neće moći adekvatno odgovoriti izazovu da su građani informirani o procesima unutar sudova i tužiteljstava ako nemaju kvalitetno razumijevanje tih procesa.

U kontekstu BiH, uslijed obostranog nerazumijevanja između medija i pravosuđa, javnost je ta koja često trpi posljedice.

Neshvaćanje pravila postupaka pred tužiteljstvima i sudovima, kao i zatvorenost pravosuđa, dovodi do fragmentiranih, iscjepkanih i konfuznih izvješća zbog kojih trpe svi uključeni, a građani najviše.

Stoga je ovaj vodič namijenjen prevashodno mladim novinarima koji prave prve profesionalne korake u

izvještavanju o procesima u tužiteljstvima i sudovima. On može poslužiti i urednicima, kao i pravosudnim institucijama u cilju boljeg razumijevanja potreba medija.

Vodič će započeti s fokusom na izvještavanje o svim fazama u tužiteljskom postupku, gdje se dešava i najveći broj medijskih pogrešaka, zatim će se baviti izvještavanjem o sudskim postupcima. Treći dio vodiča dat će konkretne preporuke za izvještavanje. Na samom kraju vodiča nalazi se pojmovnik čiji je cilj pomoći novinarima da umanje pogreške pri izvještavanju.

Analize Europske unije urađene u kolovozu 2023. godine prethodile su posljednjoj konferenciji "Pravo na pravdu", koja je fokusirana na pitanja pravosuđa a tijekom koje je naveden podatak da oko 68 posto građana BiH nema povjerenja u pravosuđe. Riječ je o alarmantno visokom postotku, te je potrebno poduzeti urgentne mjere za povratak povjerenja u pravosudni sustav.

S jedne strane, veliki broj sudaca i tužitelja ima otklon prema medijima. Štoviše, rukovoditelji pravosudnih institucija zauzimaju zatvorenije prakse prilikom komuniciranja s javnosti, usprkos nastojanjima Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH (VSTV BiH) da osigura transparentnost u radu.

Ovaj vodič svakako nije iscrpan dokument koji otkriva sve elemente praćenja suđenja i istraga, posebice u kompleksnom sustavu poput bosanskohercegovačkog, međutim, daje osnovne informacije, a zadatak svih novinara i urednika je da kontinuirano rade na educiranju s ciljem boljeg izvještavanja.

Vodič je izrađen u okviru rada na implementaciji Komunikacijske strategije

VSTV-a BiH za period 2022.-2025. godine i predstavlja nastavak napora ove institucije na unaprjeđenju transparentnosti rada pravosuđa. Cilj vodiča jeste da u kontekstu izazova sa kojima se susreću pri izvještavanju o radu pravosudnih institucija, novinarima pomogne da osiguraju kvalitetno, temeljito i redovito informiranje građana o onome što rade sudovi i tužiteljstva u BiH.

POGLAVLJE 1:

Izvještavanje o istragama

Ovo poglavlje bavi se slijedom i pravilima postupaka koji su u nadležnosti tužiteljstava u BiH. Njegov cilj je upoznati novinare o pravilima koja definiraju rad tužitelja i slijed tužiteljskih odluka. Ovo je posebice značajno uslijed velikog fokusa medija i upita koji novinari i novinarka upućuju tužiteljima u kontekstu istrage koju vode.

Kaznena djela predstavljaju najteže oblike protupravnog ponašanja koje zakonodavac prepoznaje kao prijetnju društvenom poretku, sigurnosti građana i temeljnim vrijednostima zajednice. Sukladno zakonskoj definiciji, kazneno djelo je svako djelo/ponašanje koje je protupravno, počinjeno s određenim stupnjem krivnje i za koje je zakonom predviđena kazna, a takva djela mogu biti počinjena s namjerom (umišljajem) ili iz nemara.

Osnovna dužnost tužiteljstva, kao samostalnog državnog organa, je otkrivanje i gonjenje osoba za koje se sumnja da su počinile kaznena djela propisana zakonom. Kazneni progon u Bosni i Hercegovini se provodi po službenoj dužnosti bez obzira na zainteresiranost oštećenog.

Svaka osoba, fizička ili pravna, ima pravo i mogućnost prijaviti počinjenje kaznenog djela, posebice ukoliko je takva osoba oštećena kaznenim djelom. U pravilu prijava se može podnijeti bilo kojoj policijskoj agenciji ili tužiteljstvu u Bosni i Hercegovini, pismeno, usmeno na zapisnik, anonimno, pa čak i elektroničkim putem. Za postupanje po tako podnesenoj prijavi, mjesno nadležno tužiteljstvo je ono na čijem teritoriju je kazneno djelo počinjeno ili pokušano. Ukoliko je takva prijava podnesena mjesno i stvarno nenadležnom tužiteljstvu ili policijskoj agenciji, ista će biti dostavljena stvarno i mjesno nadležnom tužiteljstvu na daljnje postupanje.

Kod prijavljivanja kaznenog djela, na bilo koji od prethodno navedenih načina, posebice treba obratiti pažnju na činjenicu da lažno prijavljivanje predstavlja kazneno djelo, propisano kaznenim zakonom, za koje je predviđena kazna zatvora ili novčana kazna.

1.1. Faza prijave

Po prijemu prijave u tužiteljstvu, formira se tužiteljski predmet pod određenim brojem i dodjeljuje se u rad postupajućem tužitelju. Tužitelj po prijemu predmeta, koji se nalazi u fazi prijave, poduzima sve mjere i radnje propisane odredbama zakona o kaznenim postupcima u cilju istraživanja prijavljenog događaja, odnosno ispitivanja osnovanosti prijavljenih navoda (cilj je prikupiti dokaze iz kojih proizlaze osnove sumnje). U medijskom izvještavanju često se u ovoj fazi piše o formiranju predmeta u određenom tužiteljstvu. Samo formiranje predmeta u cilju provjere osnovanosti prijavljenih navoda, nužno, za sobom ne povlači nikakve posljedice, niti ograničenja u pogledu prava osoba protiv kojih se prijavljeni navodi provjeravaju, a dužnost je tužitelja da aktivno, u suradnji s ovlaštenim službenim osobama, izvrši provjeru prijavljenih navoda, odnosno utvrdi postoje li u istraživanom događaju elementi kaznenog djela.

Ukoliko tužitelj u fazi prijave, prilikom provjere osnovanosti navoda iz prijave, utvrdi da ne postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo, ili ako prijavljeno djelo nije kazneno djelo, ili je djelo obuhvaćeno amnestijom, zastarom, ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju kazneno gonjenje, tužitelj će donijeti naredbu o neprovođenju istrage. Na naredbu o neprovođenju istrage, podnositelj prijave i oštećeni imaju pravo pritužbe koja se podnosi glavnom tužitelju tužiteljstva koje je donijelo takvu vrstu odluke u roku od osam dana od dana prijema obavijesti.

U fazi prijave, mediji i stranke mogu dobiti informacije o tome je li prijava protiv određene osobe zaprimljena u tužiteljstvo, koje istražne mjere i radnje su poduzete (očevid, obdukcija, ispitivanje osumnjičenika, saslušanje svjedoka, naređena vještačenja i dr.) i koje mjere i radnje se planiraju poduzeti, zbog kojeg kaznenog djela se provode istražne mjere i radnje, kako je tužiteljstvo kvalificiralo prijavljeni događaj, je li prijavljena osoba lišena slobode, jesu li izvršeni pretresi, hoće li tužiteljstvo protiv prijavljene osobe podnijeti prijedlog za određivanje mjere pritvora ili mjere zabrane i sl.

1.2. Faza istrage

Tužitelj otvara istragu (donosi naredbu o provođenju istrage - faza istrage) kada utvrdi postojanje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo. Cilj istrage je utvrditi sve relevantne činjenice i okolnosti (prikupljanje dokaza) iz kojih proizlazi osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo.

Do odluke o tome da otvori istragu tužitelj dolazi nakon provođenja predistražnih radnji (faza prijave) kojima se provjerava osnovanost prijave, tijekom kojih pokušava utvrditi postoji li dovoljno dokaza iz kojih proizlaze osnove sumnje, koje bi opravdale da se službeno otvori istraga vezana uz određenu osobu i određeno kazneno djelo.

Nadležnost za provođenje istrage je u potpunosti u rukama nadležnog tužitelja, koji rukovodi istragom, a svoje ovlasti za vođenje istrage i poduzimanje određenih istražnih radnji, sukladno odredbama zakona o kaznenom postupku Federacije BiH, RS, BD i BiH, može prenijeti i na ovlaštene službene osobe, odnosno policajce i istražitelje, koji djeluju pod njegovim nadzorom. Nakon što ovlaštene službene osobe poduzmu mjere i radnje koje je naložio tužitelj, u pravilu, tužitelju dostavljaju službeno izvješće (Izvješće o poduzetim mjerama ili radnjama, odnosno Izvješće o počinjenom kaznenom djelu, koji akti se smatraju prijavom).

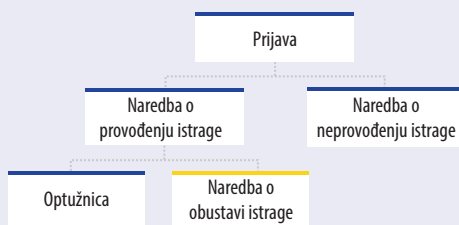
Radi boljeg razumijevanja provođenja i rukovođenja istragom potrebno je navesti da provođenje istrage podrazumijeva nekoliko faza:

1. Donošenje odluke o provođenju istrage (naredba o provođenju istrage), kojoj odluci prethodi provjera osnovanosti navoda iz prijave (predistražni postupak)
2. Planiranje istrage
3. Rukovođenje i nadzor nad istragom

Cilj tužiteljskog nadzora jeste da se zakonito prikupe dokazi, odnosno na zakonom propisan način kako je to jasno definirano pravilima postupka.

Formalno, donošenjem naredbe o provođenju istrage započinje istraga, prijavljena osoba dobiva status osumnjičene osobe, a predmet prelazi iz faze prijave u fazu istrage. Kod određenih kategorija osoba, donošenje naredbe o provođenju istrage povlači za sobom i određene posljedice, npr. privremena suspenzija (radno mjesto, posebice kada su u pitanju ovlaštene službene osobe - policajci, službenici granične policije, državni službenici i sl.)

Tabela 1: Faze istrage

Ako je tužiteljstvo pokrenulo istragu, a u njezinom tijeku se pokaže da postoji neki od razloga za obustavu istrage, tužitelj će bez odlaganja donijeti naredbu o obustavljanju istrage. To na primjer može biti smrt osumnjičenika, zastara ili drugi razlozi. Naredba o obustavi istrage donosi se i kada se u tijeku istrage utvrdi kako nema dovoljno dokaza da je osumnjičenik počinio kazneno djelo, a istraga se uvijek u tom slučaju ponovno može otvoriti ako se pribave/dostave novi dokazi.

Na naredbu o obustavi istrage, podnositelj prijave kao i oštećeni imaju pravo uložiti pritužbe koje razmatra glavni tužitelj tužiteljstva koje je donijelo takvu naredbu, a o obustavi istrage obavještava se i osumnjičenik isključivo ako je prethodno ispitan.

U fazi istrage, mediji i stranke, pod uvjetom da takve informacije ne dovode u opasnost cilj istrage, mogu dobiti informacije o tome da li je donesena naredba o provođenju istrage, zbog kojeg kaznenog djela, koje mjere i radnje su u tijeku istrage poduzete, da li je osumnjičenik ispitan/lišen slobode, hoće li tužiteljstvo protiv osumnjičenika podnijeti prijedlog za određivanje mjere pritvora ili mjere zabrane i sl. Naredba o provođenju istrage je interni akt tužiteljstva, koji se u pravilu isključivo može dostaviti sudu ili tužiteljstvu.

1.3. Faza optuženja

Ovisno o rezultatima istrage tužitelj može donijeti jednu od dvije vrste odluke:

1. Podizanje optužnice (u slučaju kada tužitelj utvrdi da postoji dovoljno dokaza iz kojih proizlazi osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio kazneno djelo)
2. Obustava istrage

Obje prethodne odluke tužitelja predstavljaju rezultat istrage.

Naredba o provođenju istrage, naredba o neprovođenju istrage, kao i naredba o obustavi istrage predstavljaju interne akte tužitelja i one se zbog interne prirode takvih akata u pravilu ne objavljuju, već se javnost o njima informira putem priopćenja za javnost, na način kako je to propisano Smjernicama za objavljivanje sudskih i tužiteljskih odluka, akata i informacija o predmetima, koje je usvojio VSTV BiH.

Naime, ovi akti¹ sadrže informacije čijim se priopćavanjem osnovano može očekivati izazivanje štete za legitimne ciljeve u sprječavanju i otkrivanju kriminala, odnosno informacije koje se između ostalog tiču i dokaza, a čije izlaganje javnosti može otežati ili onemogućiti provođenje pojedinih istražnih radnji ili ugroziti eventualne buduće istrage u takvim predmetima, s iznimkom da se takve odluke mogu objaviti u integralnom tekstu u predmetima od javnog interesa, a po procjeni glavnog tužitelja.

1.4. Prikupljanje dokaza

Tijekom istrage, tužitelji/ovlaštene službene osobe prikupljaju razne vrste dokaza, koje se dijele u objektivne i subjektivne dokaze (ispitivanje osumnjičenih osoba, saslušanje svjedoka, uzimanje izjava od osoba, prikupljanje potrebnih obavještenja, vršenje očevida, provođenje određenih vrsta vještačenja i drugo). Postupak prikupljanja

¹ Naredba o provođenju istrage i prijedlog za određivanje pritvora

dokaza je strogo propisan zakonima o kaznenim postupcima, te nepostupanje po takvim pravilima dovodi do nezakonitosti određenog dokaza. Na nezakonitom dokazu ne može se zasnivati sudska odluka.

Protiv osobe za koju postoje osnovi sumnje da je sama ili s drugim osobama sudjelovala ili sudjeluje u počinjenju određenih kaznenih djela mogu se odrediti posebne istražne radnje ako se na drugi način ne mogu pribaviti dokazi ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama. Posebne istražne radnje koje zakon poznaje su: nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, pristup računalnim sustavima i računalno sravnjivanje podataka, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje osoba, transportnih sredstava i predmeta koji su u svezi sa njima, korištenje prikriivenih istražitelja i korištenje informatora, simulirani i kontrolirani otkup predmeta i simulirano davanje potkupnine, nadzirani prijevoz i isporuka predmeta kaznenog djela.

Relevantnost i zakonitost prikupljanja ovih dokaza ovisi o tome jesu li, sukladno zakonu, prikupljeni na temelju prethodne naredbe suca za prethodni postupak (sudska kontrola).

1.5. Lišenje slobode, pritvor i podizanje optužnice

Ako postoje osnove sumnje da je neka osoba počinila kazneno djelo i ako postoji neki od razloga za pritvor, takva osoba po naredbi i uz prethodno odobrenje tužitelja može biti lišena slobode.

Prema zakonu, takve osobe mogu biti zadržane 24 sata u nadležnosti policije, a potom i 24 sata u nadležnosti tužiteljstva. U roku od 24 sata nakon primopredaje osobe u nadležnost tužiteljstva, nadležni tužitelj će nakon analize dostavljenog izvješća kao i analize prikupljenih dokaza, odlučiti hoće li protiv osobe lišene slobode predložiti mjesno i stvarno nadležnom sudu mjeru određivanja pritvora/mjere zabrane ili će ju pustiti da se brani sa slobode. Odluku o pritvoru nakon održanog ročišta donosi isključivo sud u roku od 24 sata.

Lišenje slobode i pritvor nisu sinonimi i praksa je, u pogledu izvještavanja kod takve vrste predmeta, pokazala da se često ta dva pojma izjednačuju, što je pogrešno.

Pritvor, kako se to u javnosti pogrešno predstavlja, nije sankcija, već isključivo jedna od najrigoroznijih mjera osiguranja prisutnosti osumnjičenika u kaznenom postupku.

Mjere koje se mogu poduzeti prema osumnjičenom/optuženom za osiguranje njegove prisutnosti i za uspješno vođenje kaznenog postupka, osim pritvora jesu: poziv, dovođenje, zabrana napuštanja boravišta i jamstvo.

Sud prilikom odlučivanja o mjerama osiguranja prisustva osumnjičenog u kaznenom postupku, uvijek vodi računa da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom.

Sumnja koja se traži kod određivanja pritvora je sumnja u stupnju osnovane sumnje, kao opći uvjet za određivanje pritvora, a pored općih uvjeta potrebno je da egzistiraju i posebni uvjeti (pritvorski razlozi) koji su kao takvi propisani zakonom, kako bi se pritvor mogao odrediti. Protiv rješenja o određivanju pritvora dopuštena je žalba.

Hoće li u konkretnom kaznenom predmetu, protiv osumnjičene osobe, od strane tužiteljstva biti predložena mjera pritvora, te hoće li nadležni sud postupajući po takvom obrazloženom prijedlogu tužitelja za određivanjem pritvora rješenjem odrediti pritvor, ovisi od niza faktora. Prvenstveno od postojanja dovoljno dokaza iz kojih proizlazi osnovana sumnja, a posebice od postojanja pritvorskih razloga radi kojih se može odrediti pritvor.

Pritvor, kojega nadležni sud određuje rješenjem, traje dokle god postoje neki od posebnih pritvorskih razloga zbog kojih je i određen, a maksimalno trajanje pritvora u istrazi je ograničeno na devet mjeseci. Pritvor se može odrediti i nakon podizanja optužnice, a u izrečenu kaznu zatvora uračunava se i vrijeme provedeno u pritvoru.

Nakon dostavljanja optužnice, sud će u smislu odredbi zakona ispitati da li je nadležan, da li je optužnica propisno sastavljena i dr., a nakon što sud potvrdi optužnicu, osumnjičenik dobiva status optužene osobe.

U svim fazama postupka osumnjičeni/optuženi može izabrati da se brani sam ili uz stručnu pomoć, koju pružaju odvjetnici, a bez obzira na stručnu pomoć, osumnjičeni, odnosno optuženi može izabrati da se brani šutnjom, da ne iznosi svoju obranu, da ne odgovara na postavljena pitanja i dr.

1.6. Sporazum o priznanju krivnje

Sporazum o priznanju krivnje je skraćeni oblik kaznenog postupka i njega zaključuju tužitelj, s jedne strane, te osumnjičeni/optuženi, s druge strane. Tim sporazumom, uz obveznu primjenu pravila o pregovaranju o krivnji, osumnjičeni/optuženi priznaje kazneno djelo koje mu se optužnicom stavlja na teret, dok tužitelj sporazumom predlaže kaznenopravnu sankciju u visini kazne u granicama kazne propisane za kazneno djelo koje se toj osobi stavlja na teret, ili eventualno kaznu ispod zakonom propisanog minimuma (ublažavanje kazne), ako su za to ispunjene zakonske pretpostavke (mogućnost ublažavanja i olakšavajuće okolnosti koje opravdavaju izricanje kazne ispod zakonom propisanog minimuma).

Također, moguće je da se sporazumom osumnjičeniku/optuženiku nametnu i neke obveze, poput naknade štete ili svjedočenja u svojstvu svjedoka protiv drugih osoba. Nakon zaključivanja sporazuma o priznanju krivnje, isti se dostavlja sudu, koji će održati posebno ročište radi razmatranja sporazuma o priznanju krivnje, nakon čega će sud isti prihvatiti ili odbaciti (nije utemeljen na zakonu ili je predložena kazna preblaga).

1.7. Prikaz tužiteljskog sustava u BiH

Tužiteljski sustav u BiH sastoji se od:

- Tužiteljstva BiH,
- Tužiteljstva Brčko distrikta BiH,
- dva entitetska tužiteljstva,
- deset kantonalnih tužiteljstava u Federaciji BiH,
- šest okružnih tužiteljstava u Republici Srpskoj.

Tabela 2: Prikaz tužiteljskog sustava u BiH

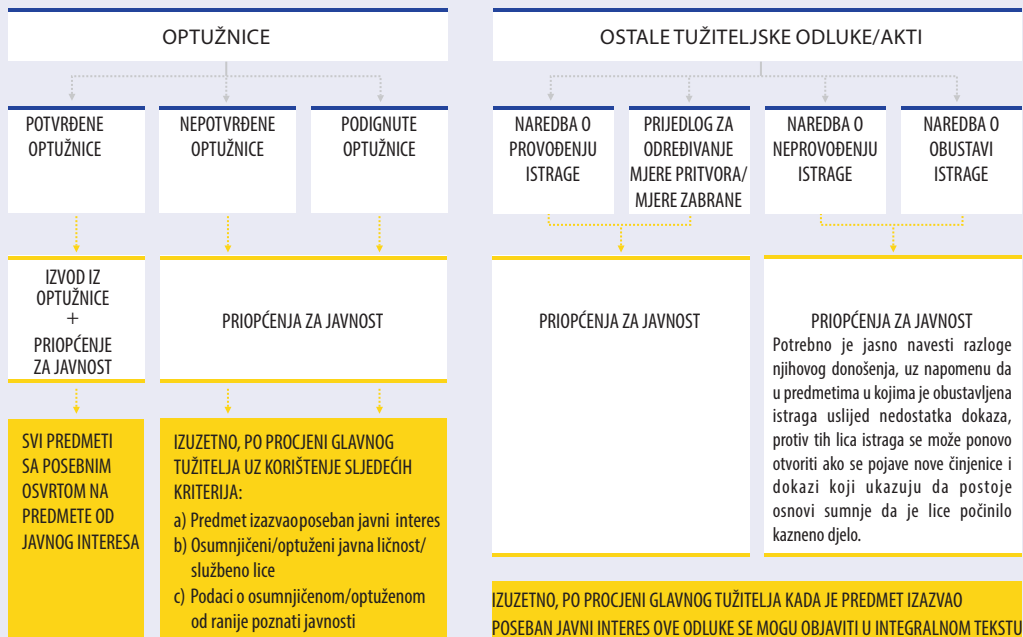
TUŽITELJSTVO BiH	FEDERALNO TUŽITELJSTVO FBiH	REPUBLIČKO JAVNO TUŽITELJSTVO RS	TUŽITELJSTVO BRČKO DISTRIKTA BiH
	Posebni odjel za suzbijanje korupcije, organiziranog kriminala i međukantonalnog kriminala	Posebni odjel za suzbijanje korupcije, organiziranog i najtežih oblika gospodarskog kriminala	
	Kantonalno tužiteljstvo Unsko-sanskog kantona	Okružno javno tužiteljstvo Banja Luka	
	Kantonalno tužiteljstvo Posavskog kantona	Okružno javno tužiteljstvo Bijeljina	
	Kantonalno tužiteljstvo Tuzlanskog kantona	Okružno javno tužiteljstvo Doboj	
	Kantonalno tužiteljstvo Zeničko-dobojskog kantona	Okružno javno tužiteljstvo Trebinje	
	Kantonalno tužiteljstvo Bosansko-podrinjskog kantona Goražde	Okružno javno tužiteljstvo Istočno Sarajevo	
	Kantonalno tužiteljstvo Kantona Središnja Bosna	Okružno javno tužiteljstvo Prijedor	
	Kantonalno tužiteljstvo Hercegovačkog-nertvanskog kantona		
	Kantonalno tužiteljstvo Zapadnohercegovačkog kantona		
	Kantonalno tužiteljstvo Kantona Sarajevo		
	Kantonalno tužiteljstvo Kantona 10 Livno		

Rad tužiteljstava u Bosni i Hercegovini definiraju zakonske odredbe i bitno ih određuju kako teritorijalna nadležnost, tako i kazneni zakoni koji važe na teritoriju BiH. Više informacija o tužiteljskom sustavu moguće je naći na stranici **Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH** i portalu pravosuđa Bosne i Hercegovine.

Dodatne napomene:

U kontekstu medijskog izvještavanja, razdoblje prije podizanja optužnice najsloženije je za pratiti, budući da je istraga tajna i da je manji broj informacija koje tužiteljstvo može dati. Moguće je pozivati se na Smjernice za objavu sudskih i tužiteljskih odluka VSTV-a BiH, kojima je definirano da je u procesima od javnog interesa moguće od tužiteljstava tražiti da putem priopćenja za javnost ili objava informiraju građane o naredbama o provođenju ili neprovođenju istrage, naredbama o obustavi pokrenute istrage, kao i o prijedlozima za određivanje pritvora ili mjera zabrane.

Tabela 3: Optužnice i tužiteljski akti

POGLAVLJE 2.

Izvještavanje o sudskim postupcima

Ovo poglavlje bavi se aspektima izvještavanja o kaznenim kao i parničnim, izvanparničnim, ovršnim postupcima te upravnim sporovima. Poseban fokus je na osiguranju presumpcije nevinosti prilikom novinarskog izvještavanja i na preciznom pripremanju medijskih sadržaja o sudskim postupcima u kaznenim predmetima.

Rad sudova u kaznenim postupcima započinje potvrđivanjem optužnice koju je tužiteljstvo podiglo. Tijekom suđenja, obje strane (tužiteljstvo i obrana) imaju pravo izvoditi svoje dokaze, npr. materijalne dokaze, dokumentaciju, saslušavati svjedoke i vještake i argumentirati svoje stavove pred sudom.

Sud pažljivo razmatra sve iznesene činjenice i dokaze prije nego što donese presudu. Ovaj postupak mora biti proveden sukladno zakonima² i načelima zakonitosti i pravičnosti, a ključno je da suđenje bude pošteno i nepristrano.

Sukladno temeljnim pravima optuženika, sudski postupak je utemeljen na presumpciji nevinosti koja podrazumijeva da se svatko smatra nevinim sve dok se pravomoćnom presudom suda ne utvrdi njegova/njezina krivnja za određeno kazneno djelo.

Konkretno, mediji ne bi smjeli nijednu osumnjičenu ili optuženu osobu nazvati (označiti) ubojicom, silovateljem, lopovom, razbojnikom i sl. budući da ishod svakog započetog sudskog postupka ne morati uvijek biti osuđujuća presuda, tj. nakon provedenog suđenja, sud može donijeti i oslobađajuću presudu.

² Zakoni o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Sudski postupak u kaznenim predmetima, nakon potvrđivanja optužnice provodi se u nekoliko faza:

2.1. Glavni pretres (suđenje)

Glavni pretres je središnji dio kaznenog postupka i odvija se u nekoliko faza.

2.1.1. Početak glavnog pretresa

Početkom glavnog pretresa, suđenje se formalno otvara i sudac pojedinac ili predsjednik vijeća započinje postupak objavljivanjem predmeta rasprave, predstavljanjem sudskog vijeća i osnovnih pravila suđenja i utvrđivanjem strukture postupka.

Također se razmatraju proceduralna pitanja, kao što su nazočnost optuženika, branitelja, svjedoka, oštećenog, kao i eventualni zahtjevi ili prigovori koje strane mogu imati prije nego što suđenje počne s ispitivanjem dokaza i svjedoka. Najčešće se u ovoj fazi ističu zahtjevi za izuzeće suca pojedinca ili nekog od članova raspravnog vijeća.

U ovoj fazi suđenja optuženik se izjašnjava o krivnji, odnosno iznosi da li priznaje ili negira počinjenje djela za koje je optužen/a. Ukoliko priznaje krivnju, sud može razmotriti mogućnost izricanja blaže kazne. Ukoliko optuženik negira krivnju, suđenje se nastavlja kroz fazu glavnog pretresa na kojem se izvode dokazi kako bi se utvrdila odgovornost optužene osobe za kazneno djelo koje joj se stavlja na teret.

Tužitelj čita optužnicu, a sudac daje odgovarajuće upute optuženiku i ostalim prisutnim u sudnici o pravilima ponašanja i tijeku suđenja. Optuženik i/ili njegov branitelj imaju pravo ispitati svjedoke izravnim ili unakrsnim ispitivanjem, odnosno iznijeti svoj koncept obrane.

2.1.2. Dokazni postupak

U dokaznom postupku se na prijedlog tužiteljstva, branitelja, optuženika ili suda izvode dokazi i saslušavaju svjedoci i vještaci te iznose i drugi materijalni dokazi. Od ključne je važnosti utvrditi zakonitost dokaza kako bi se osigurao pravičan postupak i omogućilo sucu ili sudskom vijeću da donese zakonitu, objektivnu i pravednu presudu.

U svakom predmetu, najprije tužiteljstvo izvodi svoje dokaze kao što su svjedoci, vještaci i materijalni dokazi, a potom obrana, izuzev ako se optuženik ne brani šutnjom. Nakon što se izvedu svi dokazi, sudac/sudsko vijeće konstatira da je završen dokazni postupak i tada tužiteljstvo i obrana iznose završne riječi.

2.1.3. Završna riječ

Tužitelj u završnoj riječi sumira sve izvedene dokaze te stavove i argumente na temelju istih, obrazlaže zašto smatra da je optuženik kriv, temeljeći svoje navode na činjenicama i dokazima.

Branitelj optuženika u završnoj riječi osporava dokaze tužiteljstva, ukazuje sudu na nedostatke optužnice i izvedenih dokaza tužiteljstva, uvjeravajući sud da optuženi nije kriv ili da postoje okolnosti koje umanjuju njegovu krivnju. Osim branitelja, optuženik i oštećeni također imaju pravo na završnu riječ.

Iznošenjem završnih riječi, strankama i branitelju je omogućeno da ponove ključne točke svojega stajališta i istaknu krunske dokaze koji podržavaju njihove tvrdnje. Nakon završnih riječi, glavni pretres se proglašava završenim, a sudac ili vijeće obavještava stranke i branitelja o datumu izricanja i objavljivanja presude koju sud donosi na temelju svih iznesenih činjenica i dokaza. Presuda koja je objavljena mora se pisano izraditi u roku od 15 dana po objavljivanju, a u složenim stvarima iznimno u roku od 30 dana.

Glavni pretres je javan i na njemu mogu biti nazočne sve punoljetne osobe. Ipak, sud može, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka i branitelja, isključiti javnost tijekom dijela ili cijelog glavnog pretresa ako to nalažu zakonski razlozi poput čuvanja tajne, održavanja javnog reda, zaštite morala i interesa maloljetnika ili zbog osobne i obiteljske zaštite.

2.2. Neki od mogućih scenarija koji utječu na tijek suđenja

Više procesnih situacija se može dogoditi tijekom jednog suđenja. U slučaju kada prođe 30 ili više dana od posljednjeg ročišta, zakon kaže da suđenje treba početi iznova i da se ponovo moraju izvoditi dokazi. Iako ono formalno počne iznova, najčešće se tužiteljstvo i obrana slože da se ne moraju ponovo izvoditi dokazi, nego da se koriste oni koji su već provedeni.

Također, može se dogoditi i da dođe do izmjene člana sudskog vijeća na primjer zbog odlaska u mirovinu, smrti ili izuzeća. Tada se poseban rok ostavlja novim sucima da se upoznaju s predmetom kako bi se suđenje moglo nastaviti.

Nerijetko se dešava i da se suđenje odgodi - nekada se to dogodi prije nego se i pristupi sudu, a nekada na samom ročištu zbog nemogućnosti da se nastavi, na primjer ako ne dođe svjedok, vještak, pogotovo optuženik, imajući u vidu da u našem sustavu nije dozvoljeno suđenje u odsutnosti optužene osobe.

Suđenja se mogu prekinuti zbog zdravstvenog stanja optuženika, nakon čega im se ukazuje medicinska pomoć.

Na suđenjima mogu biti nazočne punoljetne osobe, uključujući i novinare koji izvještavaju sa suđenja tako što zapisuju tijek suđenja jer snimanje nije dozvoljeno.

Na suđenjima se može dogoditi da javnost, samim tim i novinari budu isključeni, na primjer kada su u pitanju zaštićeni svjedoci, koji predstavljaju posebnu kategoriju svjedoka i njihova zaštita iziskuje i posebnu pažnju novinara. Položaj i prava zaštićenih

svjedoka uređeni su posebnim zakonima. Zaštićeni svjedoci mogu svoje iskaze davati na više načina. Najčešće svjedoče pod pseudonimom, što znači da javnosti nisu poznata njihova imena. Također, mogu svjedočiti uz distorziju glasa i lika, mogu svjedočiti iz druge prostorije bez distorzije, kao i iza paravana. Otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka predstavlja kazneno djelo zbog kojeg su se već vodili kazneni postupci.

Može se dogoditi i da svjedoci, čak i ako nisu zaštićeni, svjedoče javno, ali da sud donese odluku da se njihov iskaz ne smije objavljivati u medijima ili da se njihovo ime ne smije objavljivati. Zbog toga je od iznimne važnosti da novinari vode računa kada sud priopćava uz koje mjere i na koji način će neki svjedok dati svoj iskaz u sudnici. Sud može poduzeti neophodne mjere radi sprječavanja međusobnog komuniciranja svjedoka, vještaka i stranaka i u tom smislu novinari moraju voditi računa o načinu izvještavanja sukladno mjerama koje je odredio sud.

Odluke suda o postupanju javnosti su obvezujuće i javnost, odnosno novinari, postupaju sukladno njima.

Tijekom suđenja se zbog njihove ranjivosti mora poštovati integritet maloljetnih osoba, žrtava seksualnih delikata, osoba s invaliditetom, kao i drugih pripadnika ranjivih skupina, što podrazumijeva da se njihov identitet ne otkriva jer se u protivnom samo produbljuje njihova trauma ili se pogoršava njihov položaj pred sudom, osobito u malim sredinama u kojima ni sudjelovanje u postupku pod inicijalima često nije dovoljno da zaštiti njihov identitet.

Prilikom izvještavanja ne smije se zaboraviti na činjenicu da se događaji o kojima se piše ne dotiču samo počinitelja i žrtve, odnosno oštećenog, kao najvažnijih sudionika kaznenog postupka, nego i članova njihovih obitelji (u užem i širem smislu), pa je s tim u svezi važno razumno izvještavati, što podrazumijeva izvještavanje sa smislom i svrhom informiranja javnosti o temama od javnog značaja, a ne radi senzacionalizma.

Neodgovorno izvještavanje samo povećava patnju, a nepotrebno opisivanje tuge i drugih emocija, ili objavljivanje uznemirujućih snimaka ne donosi korist javnosti.

Moguće je također da se izvještavanjem želi preusmjeriti tijekom nekog kaznenog postupka u krivom smjeru, na primjer kako bi se umanjila krivnja počinitelja nekog kaznenog djela ili pak suprotno, kako bi se otežao njegov procesni položaj; kako bi se obeshrbrila i omalovažila žrtva kaznenog djela, osobito kada su u pitanju kaznena djela nasilja u obitelji ili seksualni delikti, pa je zbog naprijed navedenog jako važno paziti na svaku napisanu riječ i njezin smisao/kontekst.

2.3. Donošenje presude

Poslije zaključenja glavnog pretresa, sud se povlači na vijećanje i glasovanje radi donošenja presude.

Prvostupanjskom presudom se optužba odbija ili se optuženik oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim. Presuda se može odnositi samo na osobu koja je optužena i samo na djelo koje je predmet potvrđene optužnice.

Presudu kojom se optužba odbija sud će izreći:

- a) ako za presuđenje sud nije stvarno nadležan;
- b) ako je tužitelj od započinjanja pa do završetka glavnog pretresa odustao od optužnice;
- c) ako nije bilo potrebnog odobrenja ili ako je nadležno državno tijelo odustalo od odobrenja;
- d) ako je optuženik za isto djelo već pravomoćno osuđen, oslobođen od optužbe ili je postupak protiv njega rješenjem pravomoćno obustavljen;
- e) ako je optuženik aktom amnestije ili pomilovanja oslobođen od gonjenja ili se kazneno gonjenje ne može poduzeti zbog zastarjelosti ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju kazneno gonjenje.

Presudu kojom se optuženik oslobađa od optužbe sud će izreći:

- a) ako djelo za koje se optuženik optužuje nije zakonom propisano kao kazneno djelo;
- b) ako postoje okolnosti koje isključuju kaznenu odgovornost optuženika;
- c) ako nije dokazano da je optuženik učinio kazneno djelo za koje se optužuje.

Kada se optuženik oglašava krivim, sud nalazi da je počinio kazneno djelo izvan svake razumne sumnje, a sljedeća definicija standarda „izvan svake razumne sumnje“ iz primjera sudske prakse³ mogla bi poslužiti za razumijevanje ovog pojma:

Pogrešno je tražiti od tužiteljstva da dokaže s apsolutnom sigurnošću sve bitne elemente nekog kaznenog djela. U našem pravnom sustavu traži se stupanj „izvan svake razumne sumnje“, što znači da nije dovoljan razuman zaključak suda koji je moguć na temelju izvedenih dokaza nego se mora raditi o jedinom mogućem razumnom zaključku, a u slučaju da postoji još neki također razuman moguć zaključak na temelju istih dokaza, a koji zagovara obrana, optuženik mora biti oslobođen optužbi. Dakle, standard izvan razumne sumnje ne podrazumijeva apsolutnu sigurnost i „ne znači dokaz bez ijedne sjenke sumnje“. Zakon ne bi ispunio svoj zadatak da štiti zajednicu ako bi dozvolio da neke ishitrene mogućnosti ometu tijek provođenja pravde. Ako protiv nekog čovjeka postoje tako jaki dokazi da u njegovu korist preostaje samo neka daleka mogućnost, koja se može odbaciti rečenicom „naravno da je to moguće, ali

³ Presuda Kantonalnog suda u Širokom Brijegu broj: 64 0 K 064018 23 Kž od 16. 9. 2024. godine.

nije nipošto vjerovatno“, optužba je dokazana izvan razumne sumnje - ali ništa manje od toga nije zadovoljavajuće.

2.4. Žalbeni postupak

Ako neka strana nije zadovoljna prvostupanjskom presudom, može uložiti žalbu.

Odluku o žalbi kao drugostupanjsku odluku na Sudu Bosne i Hercegovine donosi Apelacijsko vijeće tog suda, a u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine drugostupanjsku odluku donosi Apelacijski sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

U slučaju žalbi u svezi s odlukama općinskih/osnovnih sudova, o žalbama odlučuju kantonalni/okružni sudovi, ovisno o tome u kojem entitetu je predmet. Za žalbe na odluke kantonalnih/okružnih sudova, nadležnost za odlučivanje pripada višim sudskim instancama, odnosno Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine i Vrhovnom sudu Republike Srpske, ovisno o entitetu u kojem je predmet pokrenut.

2.5. Izvršenje presude

Kada presuda postane pravomoćna, ako nema žalbe, ili ako su presude potvrđene od sudova više instance, slijedi izvršenje presude.

2.6. Sudski postupak u parničnim, izvanparničnim i ovršnim predmetima i upravnom sporu

Parnični postupak služi za rješavanje građanskopravnih sporova između stranaka, kao što su sporovi vezani uz imovinska prava, ugovore, obveze ili odgovornost za štetu. Parnični postupak pokreće se tužbom i parnica počinje teći dostavljanjem tužbe od strane suda tuženoj strani na odgovor.

Parnični postupak se u pravilu sastoji od dva ročišta, pripremnog ročišta i ročišta za glavnu raspravu. Nakon što su tužitelj i tuženi iznijeli sve činjenice i dokaze na kojima temelje svoje zahtjeve te iznijeli završnu riječ, sud zaključuje glavnu raspravu i u roku od 30 dana donosi prvostupanjsku presudu.

Sud može, najkasnije na pripremnom ročištu, ako to ocijeni svrsishodnim, strankama predložiti da spor riješe u postupku medijacije. Stranke mogu tijekom cijelog postupka, ali i nakon donošenja presude zaključiti sudsku nagodbu i u ovom slučaju će prvostupanjski sud donijeti rješenje kojom će konstatirati da je presuda bez pravnog učinka. Parnični postupak je uređen entitetskim zakonima o parničnom postupku, kao i zakonima na razini BiH i Brčko distrikta BiH.

Izvanparnični postupak se odnosi na postupke u kojima sud postupi i odlučuje u stvarima koje se ne rješavaju u parnici, a obuhvata pitanja koja nisu predmet

uobičajenih građanskopravnih tužbi. To uključuje, primjerice, postupke u svezi s obiteljskim pravom (poput skrbništva nad djecom, usvojenja), postupke zaštite osobnih ili imovinskih prava i pravnih interesa i drugih specifičnih situacija, sukladno zakonima o izvanparničnom postupku u entitetima i Brčko distriktu BiH. Izvanparnični postupak pokreće se prijedlogom fizičke ili pravne osobe, zakonom ovlaštenog tijela i iznimno suda.

Ovršni postupak pokreće se kada jedna strana u roku za dobrovoljno izvršenje sudske odluke ne izvrši svoju obvezu. To se često događa u slučajevima kada jedna strana ne izvrši obvezu koja je naložena presudom ili drugom ovršnom ispravom ili zbog neplaćenih komunalnih obveza i u tom slučaju druga strana podnosi prijedlog sudu za izvršenje presude ili ovršne isprave.

Upravni spor je pravni postupak kojim se rješavaju sporovi između pojedinaca (fizičkih ili pravnih osoba) i upravnih tijela ili institucija. To je poseban oblik sudskog postupka koji se odnosi na osporavanje upravnih odluka ili radnji koje su donijete ili poduzete od strane upravnih tijela. Na upravni spor se primjenjuju zakoni o upravnom sporu na razini entiteta i Bosne i Hercegovine.

Upravni spor se pokreće tužbom. Kada govorimo o razini Bosne i Hercegovine, tužba se podnosi u roku od 60 dana od dana kada je tužitelj obaviješten, odnosno kada je primio pobijani konačni upravni akt ili rješenje, odnosno od dana objavljivanja pobijanog propisa, dok se na razini entiteta tužba podnosi u roku od 30 dana od dana dostavljanja upravnog akta stranci koja podnosi tužbu.

Upravne sporove na razini Bosne i Hercegovine rješava Upravni odjel Suda Bosne i Hercegovine, na razini Federacije Bosne i Hercegovine rješavaju kantonalni sudovi dok na razini Republike Srpske ove sporove rješavaju okružni sudovi.

Prethodno navedeni sudovi odlučuju po tužbama protiv konačnih upravnih akata institucija Bosne i Hercegovine i entiteta. Na odluke o upravnom sporu ne postoji mogućnost izjavljivanja žalbe kao redovitog pravnog lijeka, već se koriste izvanredni pravni lijekovi, a to su zahtjev za ponavljanje postupka, zahtjev za zaštitu zakonitosti i zahtjev za izvanredno preispitivanje sudske odluke.

Dodatne napomene:

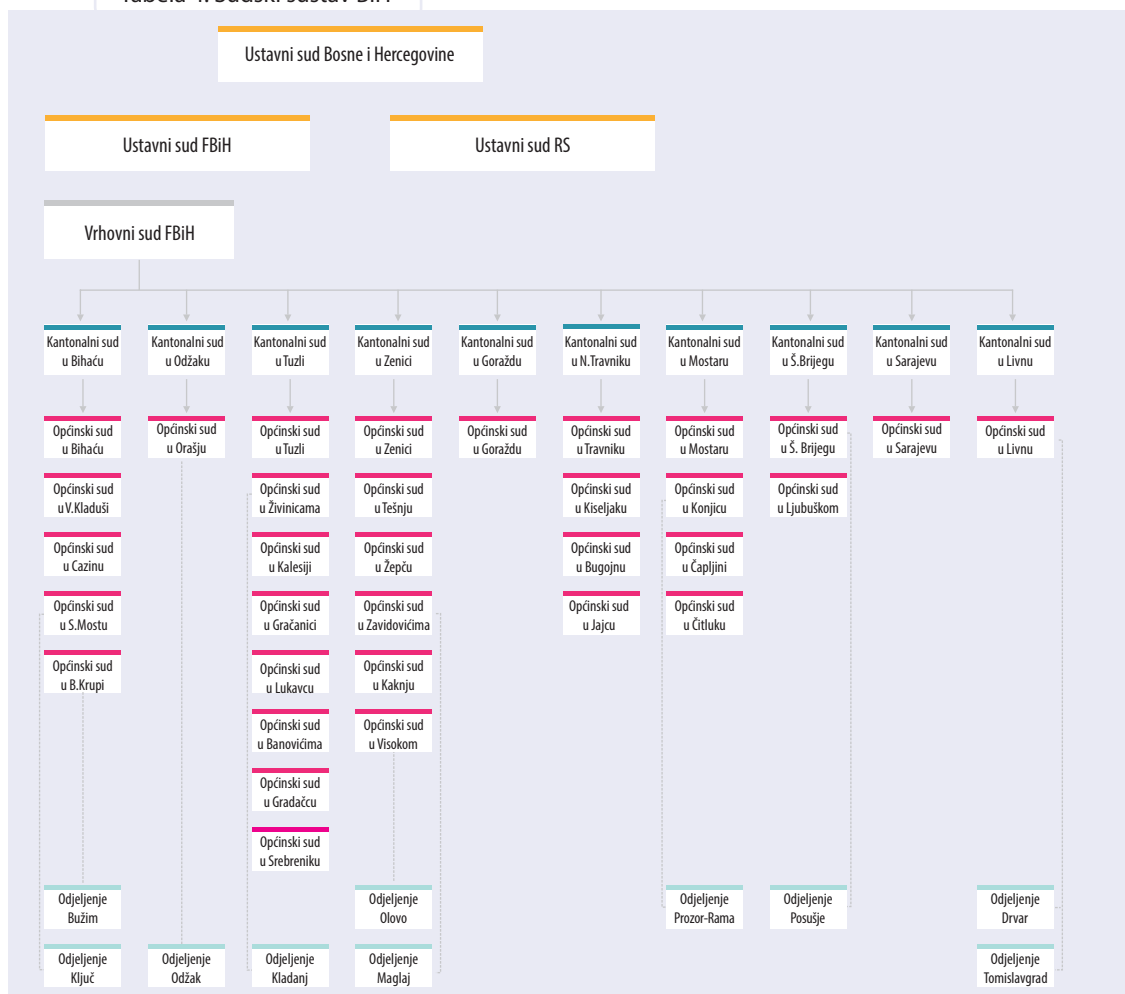
Izvjestavanje u sudskim postupcima mora biti precizno, točno i s jednakim poštovanjem prema svim sudionicima postupka. Prednje podrazumijeva da se detaljno provjeri sve što se planira objaviti. Ova provjera mora biti stroža nego kada je riječ o nekim drugim događajima (osobito ako se u postupku saslušavaju svjedoci pod mjerama zaštite i sl.). Budući da novinarstvo u sebi sadrži i vještinu provjeravanja, uvijek je pametniji izbor da se neka vijest uopće ne objavi ako niste potpuno sigurni u točnost iste.

2.7. Prikaz sudskog sustava u Bosni i Hercegovini

Sudski sustav u Bosni i Hercegovini čine sljedeći sudovi:

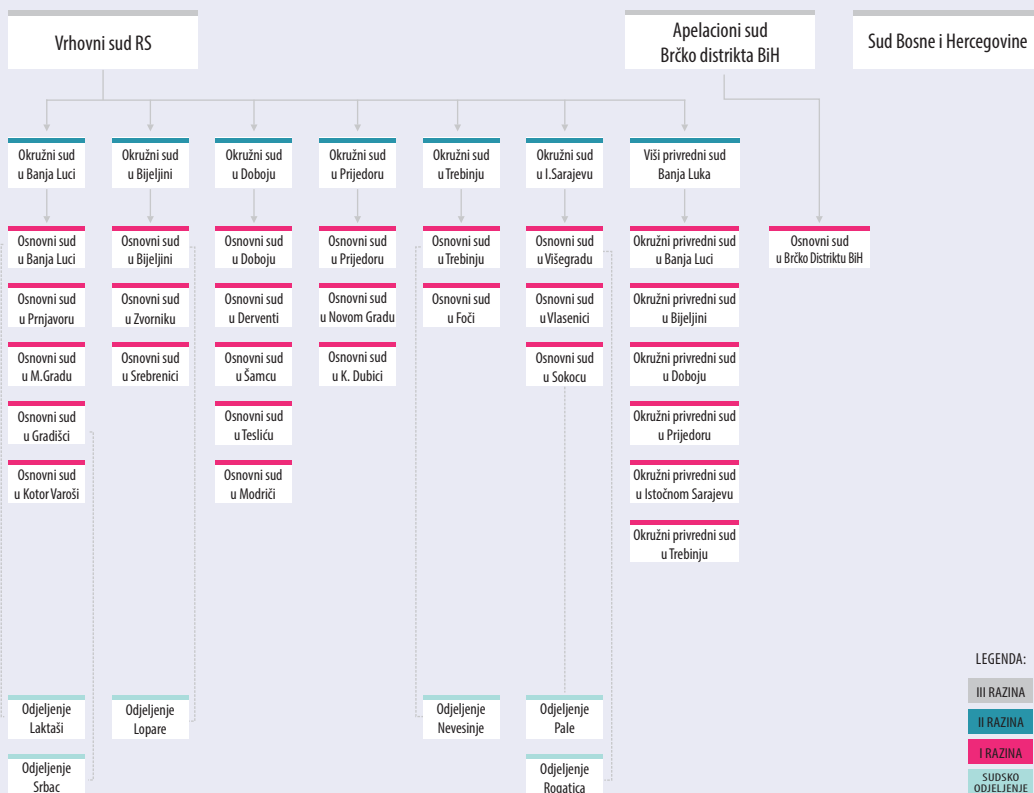
- Ustavni sud Bosne i Hercegovine,
Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine i
Ustavni sud Republike Srpske,
- Sud Bosne i Hercegovine,
- Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i
Vrhovni sud Republike Srpske,

Tabela 4: Sudski sustav BiH

- 16 kantonalnih i okružnih sudova
(10 u Federaciji Bosne i Hercegovine, 6 u Republici Srpskoj) i
1 Apelacijski sud u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine,
- 55 općinskih i osnovnih sudova
(33 u Federaciji Bosne i Hercegovine, 21 u Republici Srpskoj i
1 u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine),
- 6 okružnih gospodarskih sudova u Republici Srpskoj,
- Viši gospodarski sud u Banjoj Luci.

Prikaz preuzet sa web stranice www.pravosudje.ba

POGLAVLJE 3:

Preporuke za medijsko izvještavanje

Ovo poglavlje se naslanja na prethodna dva i daje konkretne preporuke za izvještavanje o postupcima koji se vode u tužiteljstvima i pred sudovima. Poglavlje se oslanja na najbolja iskustva medija koji godinama prate sudske postupke poput Balkanske istraživačke mreže u Bosni i Hercegovini (BIRN BiH/Detektor.ba), te smjernice koje su definirane pri Vijeću za tisak i online medije u BiH i Regulatornoj agenciji za komunikacije (RAK).

Vrlo je malo medija u BiH koji imaju vlastite pravilnike koji definiraju pravila koja se tiču medijskog izvještavanja o postupanju tužiteljstava i sudova i sudskim postupcima.

Govoreći o institucionalnim ili etičkim kodeksima, značajno je napomenuti da članci 16., 17. i 18. Kodeksa za tiskane i online medije BiH (posljednje izdanje dopunjeno 2021. godine), samoregulirajućeg tijela Vijeća za tisak i online medije u BiH, daje jasne upute glede izvještavanja o optuženim osobama, svjedocima kao i maloljetnicima.

U tom kontekstu, članak 16. ovoga kodeksa zahtijeva iznimnu pozornost novinara kada je riječ o presumpciji nevinosti, kao i da se ne donose preuranjeni sudovi o krivnji optužene osobe prije donošenja sudske presude koja to potvrđuje.

U slučaju da osoba koja je bila osumnjičena ili optužena bude pravomoćno oslobođena, medij je dužan to objaviti, ako je od početka izvještavao o procesu.

Novinari i urednici online medija nisu dužni ukloniti ranije tekstove u kojima su izvještavali o kaznenim postupcima, jer je izvještavanje o kaznenim postupcima uvijek u interesu javnosti, usprkos pokušajima pritisa pojedina na pojedine medije da tako postupaju.

Kodeks za tiskane i online medije Vijeća za tisak i online medije u BiH navodi u članku 17. da će novinari i urednici pokazati poseban oprez prema žrtvama i/ili svjedocima ratnih zločina, seksualnih delikata, vršnjačkog i nasilja u obitelji, a naročito ne smiju otkrivati identitet zaštićenih svjedoka. Kodeks navodi da se neće otkrivati ni ime osumnjičenika ili optuženika ako će to dovesti do ugrožavanja identiteta svjedoka.

“Iznimno, u takvim slučajevima identitet osumnjičenika ili optuženika može biti otkriven ako je to neophodno za potpuno, pravično i točno izvještavanje o sudskom postupku i ako to neće utjecati na pogrešno tumačenje istine ili tijek sudskog procesa”, navodi se.

U postupanju s djecom i maloljetnicima, prema članku 18., novinari i urednici su dužni biti krajnje obazrivi, poštujući dobre običaje i Konvenciju Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, te polazeći od najboljeg interesa djeteta. Novinari i urednici dužni su zaštititi identitet djeteta u postupcima u kojima je inače isključena javnost.

I Kodeks za elektroničke medije iz 2015. godine, čije poštivanje nadgleda RAK, jasno se očituje o izvještavanju o sudskim procesima i zaštiti maloljetnika. U članku 15. se navodi da će mediji objektivno i točno izvještavati o postupcima pred sudovima, kao i poštivati pretpostavku nevinosti do donošenja pravomoćne sudske odluke.

Medijima se posebice nalaže zaštita identiteta svjedoka, maloljetnika ili žrtava zločina seksualne prirode, osim ako žrtve same ne pristanu na objavu identiteta ili u slučaju prethodno pribavljenog odobrenja nadležnog tijela. U 2023. godini RAK je objavio Kodeks o programskim sadržajima koji na isti način tretira izvještavanje sa suđenja i o sudskim postupcima.

Izvještavanje o radu tužiteljstava i sudova je kompleksno i podrazumijeva poznavanje više segmenata. Prva stvar s kojom se novinari moraju upoznati, što je već obrađeno u segmentima publikacije koji obuhvataju izvještavanje o postupanju tužiteljstava i sudova, jeste slijed postupaka. Poznavanje tko je u kojem trenutku nadležan za istragu ili suđenje, kao i koje informacije su javne, olakšat će novinarima kako da znaju kome poslati upite, na koji način, te istodobno kako da pravilno upotrebljavaju pravne termine koje koriste.

Važno je zapamtiti:

Rad na predmetu počinje prijavom o kaznenom djelu (svaki pojedinac ili institucija može podnijeti prijavu).

Nakon predistražnih radnji izdaje se naredba o pokretanju istrage i tada koristimo termin “osumnjičena osoba”. Za medijske upite ovaj će dio ostati tajan, osim primjerice oko dinamike rada, do podizanja optužnice, o čemu se javnost obaviještava priopćenjima.

Nadležni sud potvrđuje optužnicu i to priopćava, i od toga momenta osoba koju smo nazivali osumnjičenik/ca postaje optuženik/ca.

Novinari mogu nazočiti izjašnjenju o krivnji.

Potom slijedi početak suđenja, odnosno glavni pretres koji počinje čitanjem optužnice i uvodnim riječima obje strane. Obrana ne mora iznijeti uvodne riječi u ovom momentu ako ne želi. Osim za predmete maloljetnika, većina suđenja u BiH su javna.

Prvo dokaze iznosi tužiteljstvo, kako materijalne tako i saslušanje svjedoka.

Obrana izvodi svoje dokaze.

Tužitelji mogu predložiti neke dokaze da dopune svoju poziciju i branitelji na to također mogu odgovoriti.

Nakon toga se izriče prvostupajnska presuda. Kao novinari, možete nazočiti izricanju presude.

Na presudu postoji mogućnost žalbe višem sudu, koji donosi drugostupajnsku presudu koja je i konačna. Neki sudovi objavljuju presude u anonimiziranoj formi na svojim web-stranicama.

Ako je osoba bila oslobođena u prvostupajnskom postupku a osuđena u drugostupajnskom, postoji i mogućnost žalbe trećestupajnskom vijeću.

Poznavanje ovoga slijeda, kao i informacija o tome koji su dokumenti javni, može olakšati novinarima da lakše prate i razumiju određene odluke. Posebice je značajno i poznavati pravila o određivanju pritvora i različitih mjera, kako bi se moglo izvještavati o tim segmentima svakog predmeta.

Sud donosi odluku o pritvoru po prijedlogu tužiteljstva. Ročišta na kojima se donosi odluka o pritvoru su također javna. Važno je biti spreman na situacije kada tužitelji traže određivanje pritvora ili drugih mjera pod određenim brojevima, odnosno člancima i stavcima zakona o kaznenom postupku (ZKP), koje je potrebno poznavati. Na primjer, tužitelj Tužiteljstva BiH će reći da pritvor traži po članku 132. ZKP-a iz stavka 1.a. Novinarska je zadaća, zbog javnosti, prevesti da tužitelj zapravo traži pritvor zbog straha od bjekstva ili jer se osumnjičenik/optuženik krije.

Novinarima je važno upoznati se s terminima, kao i načinima svjedočenja svjedoka i vještaka, kao i saslušanja optuženih osoba, kako bi pravilno izvijestili javnost o tijeku postupka. Veoma značajno je osigurati i kontinuitet u izvještavanju, kako se javnosti ne bi davala fragmentirana izvješća. S obzirom na stanke u održavanju ročišta, važno je u izvješćima davati informacije o dotadašnjem tijeku postupka i sve iskaze i svjedočenja povezati s optužnicom. Svako izvješće sa suda trebalo bi sadržavati dio u kojem se jasno navodi tko su optuženi, za što i u kojem razdoblju.

U bosanskohercegovačkim sudnicama generalno nije moguće unositi fotoaparate, mobitele ili kamere, što znači da se izvješća temelje na zapisima samih novinara. Sudovi svojim pravilnicima određuju pravila snimanja u sudnici, odnosno dostavljanja videosnimki (što je, recimo, moguće od strane Suda BiH), kao i unos fotoaparata, uz dozvolu postupajućeg suca i suglasnost stranaka u postupku. To otežava rad novinarima u elektroničkim medijima, zbog čega moraju biti spremni i upoznati se s pravilnicima sudova i tražiti potrebne dozvole.

Bitno je da se novinari upoznaju s terminima pravničkog leksikona, kako se ne bi pravila nerazumljiva izvješća. Novinarska je dužnost „prevesti“ javnosti pravni jezik.

3.1. Savjeti za medije

Medijska izvješća o pravosudnim postupcima ovise o formi i mediju (elektroničkom, tiskanom i sl.) koji ih objavljuje, ali postoji više pravila koja se moraju poštovati.

- Fokus na kazneno djelo i optužnicu – veoma je često u suđenjima da svjedoci izlaze iz okvira optužnica, kao i da odvjetnici, pa čak i sami optuženici, daju senzacionalističke izjave kojima se skreće pozornost sa svjedočenja, optužnice ili iskaza. Sudski postupak je bitno vezan uz optužnicu i pravilna izvješća bi trebala staviti fokus upravo na značaj određenog svjedočenja, iskaza ili razvoja događaja u odnosu na postupak, izbjegavajući suvišno komentiranje.
- Ključne informacije – svako izvješće mora dati jasne informacije o tome protiv koga se vodi postupak, za koje kazneno djelo, pred kojim sudom, kao i kratki prikaz dotadašnjeg tijeka postupka, kako bi adekvatno "smjestio" određeni iskaz ili svjedočenje unutar tog postupka za javnost.
- Presumpcija nevinosti – već je govoreno o presumpciji nevinosti, ali značajno je za novinare da vode računa o tome da, čak i ako određeni svjedoci u sudnici jasno iskažu da je optužena osoba kriva za neko kazneno djelo, ili ako vještaci navedu zaključak po kojem je jasno da je određeno kazneno djelo bilo u sklopu zaduženja optuženika, uloga novinara nije da preuranjeno donosi zaključke, imajući u vidu da takvi iskazi mogu kasnije biti osporeni.
- Balans – novinari bi morali u sudnicama balansirano izvještavati o obje strane. To ne znači da svako izvješće treba biti podijeljeno na dva jednaka dijela. Razumljivo je da će u fazama izvođenja dokaza tužiteljstva ili obrane veći fokus biti na tome što određena strana pokušava dokazati ili osporiti određenim dokazom. Međutim, u svakom slučaju je važno imati u vidu obje strane tijekom cijelog postupka, kako bi se dala kompletna slika javnosti.
- Primarnost sudnice – značajno je da mediji prilikom izvještavanja daju primat onome što se govori u sudnici. Zbog nemogućnosti unosa kamera, veliki broj medija se oslanja na izjave sudionika u predmetu, najčešće optuženika ili odvjetnika obrane, danih prije ili poslije ročišta. Uslijed toga, kreira se iskrivljena slika koja može biti pogrešna i utjecati negativno na viđenje određenih postupaka od strane javnosti.
- Dati boju, ne dramu – postoji razlog zbog čega je veliki broj serija i filmova snimljen o sudskim postupcima. Oni su puni prevrata i dramaturških situacija. Važno je da izvješća iz sudnica, s ciljem pravilnog informiranja, ne postanu štura i suva. Značajno je dodavati opise o dešavanjima kako bi se

javnosti dočarala realnost sudnice, ali to ne znači da bi se trebalo pribjeći davanju neistinite drame u izvješća i iskrivljavanju onoga što se desilo u sudnici.

- Zaštita svjedoka ili maloljetnika – tijekom sudskih postupaka često se saslušavaju zaštićeni svjedoci. Značajno je da se poštuju sudske mjere zaštite, ne samo jer sudovi mogu izreći kazne za otkrivanje identiteta tih svjedoka, nego i radi zaštite svjedoka. Uz to, iz sličnih razloga bitno je voditi računa o zaštiti maloljetnika, sukladno ranije iznesenim kodeksima.

Kako pisati izvješće sa suda:

- Prije svega, točno i objektivno prenijeti informacije koje su rečene u sudnici;
- Pridržavati se načela objektivnosti;
- Uvijek staviti kontekst odnosno kratki dio teksta u kojem su informacije tko je, za što i na kojem području optužen, kako bi javnost bila u tijeku o kojem postupku se radi;
- Voditi računa o zaštićenim svjedocima.

Što ne raditi:

- Ometati tijek sudskog postupka u sudnici – pričanje, izlazak iz sudnice i sl.;
- Zaključivati u tekstu i iznositi osobni stav;
- Ne iznositi detalje zdravstvenog stanja optuženika, kao ni svjedoka;
- Ne ulaziti u rasprave s optuženim osobama ili njihovim odvjetnicima.

3.2. Primjeri naslova, rečenica i leadova

Prilikom izvještavanja voditi računa o pravilnoj terminologiji i zakonima o kaznenom postupku, kako bi se pravilno utvrdilo za što se izdaju naredbe ili iz kojih razloga se može odrediti pritvor:

Neispravno:	Ispravno:
<i>Sud Bosne i Hercegovine odredio je pritvor osobi N.N. zbog sumnje boravka na stranim ratištima Sirije i Iraka.</i>	<i>Zbog opasnosti od bjekstva, Sud BiH odredio je pritvor N.N., koji se sumnjiči za boravak na stranom ratištu.</i>

Nespretno konstruiranje rečenica može dovesti do pogrešnog zaključka, kao u ispod navedenom primjeru, koji navodi na zaključak da je svjedok silovao ženu. Ovim se zbunjuje čitatelja, pa je potreban dodatni oprez:

Neispravno:	Ispravno:
<i>Na suđenju za zločine počinjene u ljeto 1992. godine na području Zijeplja, Nevesinja i Mostara, protiv optuženika Ake Akića i ostalih pripadnika nekadašnjeg Petog bataljuna Nevesinjske brigade Vojske Republike Srpske, svjedok Tužiteljstva Bosne i Hercegovine Damir Dabić rekao je pred Sudom Bosne i Hercegovine da su on i Janko silovali ženu lipnja 1992. u selu Zijeplje.</i>	<i>Svjedok Tužiteljstva Bosne i Hercegovine izjavio je da je optuženik Ako Akić s još jednom osobom silovao ženu u lipnju 1992. u Zijeplju.</i>

Čitateljima članci zakona ne znače ništa i novinarska je zadaća da ih pojednostavi i prevede:

Neispravno:	Ispravno:
<i>Kaznit će se po stavku jedan iz članka 156. Kaznenog zakona BiH.</i>	<i>Tko silom ili na neki drugi način pokuša promijeniti ustavni poredak Bosne i Hercegovine ili svrgnuti njezine najviše institucije, kaznit će se kaznom zatvora od najmanje pet godina.</i>

Pravni jezik potrebno je preoblikovati u jasne, sažete i točne rečenice koje će biti razumljive široj javnosti.

Neispravno:	Ispravno:
<i>Tužiteljstvo Bosne i Hercegovine iznijelo je žalbe na prvostupanjsku presudu za optuženika Muju Mujića kojom je oslobođen optužbe, zbog bitnih povreda kaznenog postupka i pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, i traži da se presuda preinači ili ukine presuda i da se optuženiku odredi pritvor, dok Obrana smatra da je žalba Tužiteljstva neosnovana i traže da se presuda potvrdi.</i>	<i>Tužiteljstvo BiH traži da Sud BiH osudi Muju Mujića za ratne zločine ili odredi ponovno suđenje, dok je Obrana zatražila da mu se potvrdi oslobađajuća prvostupanjska presuda.</i>

Neispravno:	Ispravno:
<i>Tužiteljstvo u Zenici je navelo da se on tereti i za zlouporabu sredstava u iznosu od 69.269,46 KM, od čega mu je optuženik N.N. pomogao da pribavi nezakonitu imovinsku korist u iznosu oko 15.900,00 KM, optuženik M.M. u iznosu od 12.195 KM, te da je on pribavio optuženiku R.R. imovinsku korist u iznosu od 2080,00 KM, pri čemu je optuženik A.A. iskorištavanjem službenih ovlasti prčinio štetu za proračun BiH u iznosu od 69.777,42 KM.</i>	<i>Prema Tužiteljstvu, optuženik je, iskorištavanjem službenih ovlasti, prčinio štetu proračunu BiH od preko 69 tisuća KM. U optužnici je precizirano da su mu optuženici N.N. i M.M. pomogli u stjecanju oko 30 tisuća KM nezakonite imovinske koristi.</i>

Lead, odnosno rečenica ispod naslova, treba biti kratka i jasna, i odgovoriti na osnovna pitanja čitatelja:

Neispravno:	Ispravno:
<i>Liječnički tim stručnjaka nakon svojih liječničkih nalaza utvrdio da je Ninković nesposoban za putovanje i praćenje suđenja.</i>	<i>Optuženik Niko Ninković nije sposoban pratiti suđenje, zaključili vještaci medicinske struke.</i>
<i>O datumu narednog ročišta bit će naknadno donesena naredba.</i>	<i>Sud će naknadno zakazati termin novog ročišta.</i>

Greške se mogu desiti i najiskusnijim novinarima, ali uz točne navode, objektivan i profesionalan pristup pri pisanju samog teksta, svode se na minimum.

Dodatne napomene:

Izvjestavanje o postupanju tužiteljstava i sudova zahtijeva specijalizaciju, ali je važno napomenuti da ono nije samo značajno za novinare koji se bave specijaliziranim temama poput crne kronike ili suđenja za ratne zločine. Veliki broj dešavanja u politici, sportskom svijetu, čak i estradi, može se vezati za rad tužiteljstava i sudova. U ovom priručniku su navedene samo okvirne napomene, ali značajno bi bilo za novinare da se temeljitije upoznaju sa zakonima i pravilima koji se vezuju uz rad pravosudnih institucija, s ciljem kvalitetnijeg izvještavanja.

Novinari bi trebali izbjegavati prenositi izjave bilo kojih sudionika o postupcima – bez adekvatnog konteksta, otklona i dodatnog provjeravanja takvih izjava i navoda koji mogu biti lažni i usmjereni ka stvaranju pritiska na pravosuđe.

Mediji bi također trebali izvještavati o osobnim životima sudaca ili tužitelja isključivo kada postoji javni interes za objavu. Osim toga, značajno je voditi računa o kontekstu ovih objava.

U proteklih nekoliko godina provedeno je više međunarodnih projekata i programa usmjerenih ka pomoći sudovima i tužiteljstvima u BiH da u svojim komunikacijskim aktivnostima djeluju proaktivnije. U tom smislu, neki sudovi, poput Suda BiH, imaju i vlastite publikacije o pristupu informacijama, odnosno vodič za novinare. Uz to, VSTV BiH je razvio i portal sudske prakse i praktične naputke za pretraživanje, koji mogu biti iznimno korisni prilikom pretraživanja podataka ili informacija iz domena pravosuđa.

Na stranici VSTV-a BiH nalazi se također Vodič za pristup informacijama s jasnim naputcima o načinu pristupa informacijama ovog tijela. VSTV BiH je 2023. godine objavio i Smjernice za objavljivanje sudskih i tužiteljskih odluka, akata i informacija o predmetima, kojima se definira postupak i način proaktivnog, u određenoj mjeri i reaktivnog, objavljivanja sudskih i tužiteljskih odluka, akata i drugih informacija o predmetima.

Osim toga, VSTV BiH je 2021. godine usvojio Komunikacijsku strategiju za veću transparentnost u pravosuđu i povratak povjerenja javnosti u rad pravosudnih institucija.

Mapa predmeta od javnog interesa u BiH je instrument koji je izradio VSTV BiH kako bi se olakšao pristup informacijama o pravomoćno okončanim sudskim predmetima u BiH. Sve odluke iz mapiranih predmeta dostupne su u Bazi sudskih odluka i pretražive po broju predmeta, što može biti veoma korisno novinarima i drugim istraživačima.

Svi sudovi i sva tužiteljstva u BiH imaju osobe koje u sklopu svojih radnih zaduženja obavljaju poslove iz oblasti odnosa s javnošću, stoga je njihov zadatak da stoje na raspolaganju za upite novinara, medijskih kuća, kao i građana. Na stranici VSTV-a BiH možete pronaći osobe kojima se možete obratiti sa svojim upitima.

POGLAVLJE 4:

Ključni termini pravnog leksikona

<i>osumnjičenik</i>	osoba za koju postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo;
<i>optuženik</i>	osoba protiv koje je optužnicu potvrdio nadležni sud;
<i>osuđenik</i>	osoba za koju je nadležni sud donio pravomoćnu presudu;
<i>svjedok</i>	osoba koja svjedoči u kaznenom postupku;
<i>vještak</i>	stručnjak koji iznosi nalaz u kaznenom postupku;
<i>posebne istražne radnje</i>	nadzor i tehničko snimanje telekomunikacija, pristup računalnim sustavima, nadzor i tehničko snimanje prostorija, tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta, prikriveni istražitelj i informator, simulirani otkup predmeta ili simulirano davanje otkupnine, nadzirani prijevoz i isporuka predmeta kaznenog djela;
<i>sporazum o priznanju krivnje</i>	sporazum koji se sklapa nakon što osoba prizna da je odgovorna za djela za koja se tereti optužnicom. Postiže se prije izricanja prvostupanjske presude, po uvjetima koje dogovaraju tužiteljstvo i optuženik/ca, a odobrava sud;
<i>presuda</i>	sudska odluka (može biti nepravomoćna ili pravomoćna, osuđujuća, oslobađajuća ili odbijajuća);
<i>imovinskopravni zahtjev</i>	nadoknada štete oštećenim u postupku (materijalne ili nematerijalne), povrata stvari ili poništenja određenog pravnog posla. Odluku donosi sud;
<i>žalba</i>	podnesak strane u postupku kojim se osporava nepravomoćna presuda;
<i>oštećeni ili žrtva</i>	strana ili svjedok u postupku koji ima prava definirana zakonom;
<i>optužnica</i>	akt koji podiže tužiteljstvo, šalje se na potvrđivanje nadležnom sudu;

<i>istraga</i>	faza u postupku koja dolazi poslije odluke o provođenju istrage od strane tužitelja;
<i>pripremno ročište</i>	prvo ročište nakon potvrđivanja optužnice gdje se dogovara tijek postupka;
<i>ročište</i>	događaj o određenoj fazi sudskog postupka, unutar sudnice ili u drugoj prostoriji, ako nije riječ o kaznenom već stegovnom ili internom postupku;
<i>glavna rasprava</i>	početak izvođenja dokaza u sudskom postupku;
<i>vještačenje</i>	akt ekspertske analize koji je definiran zakonima u BiH;
<i>zastarjelost</i>	zakonska odredba kojom se definira koliko vremena nakon počinjenja djela se ono i dalje može kazneno goniti. Neka djela ne zastarijevaju, poput ratnih zločina;
<i>jurisdikcija</i>	nadležnost, koja može biti stvarna – određuje se po propisima kojima se uređuje određena oblast, odnosno nadležnost pojedinih tijela, ili mjesna – prema sjedištu tijela ili institucije;
<i>imunitet</i>	status koji se dodjeljuje osobama u postupku, gdje ih se ne tereti za određena djela;
<i>očevid</i>	akt koji policijske agencije provode na terenu u sklopu određene istrage, a po nalogu tužitelja.

Lista referenci:

1. Zakon o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13 i 65/18)
2. Zakon o kaznenom postupku Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20)
3. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21)
4. Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 10/03, 48/04, 6/05, 06/05, 12/07, 14/07, 21/07, 9/13, 33/13, 27/14, 3/19 i 16/20)
5. Smjernice za objavu sudskih i tužiteljskih odluka, akata i informacija o predmetima (<https://portalfo1.pravosudje.ba/vstvfo-api/vijest/download/128707>)
6. Pravilnik o objavljivanju sudskih odluka Ministarstva pravde Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 96/24)
7. Presuda Kantonalnog suda u Širokom Brijegu broj: 64 0 K 064018 23 Kž od 16. 9. 2024. godine
8. Zakon o parničnom postupku pred Sudom BiH (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 36/04, 84/07, 58/13 i 34/21)
9. Zakon o parničnom postupku Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH, br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15)
10. Zakon o parničnom postupku Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 i 27/24)
11. Zakon o parničnom postupku Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 28/18 i 6/21)
12. Zakon o ovršnom postupku pred Sudom BiH (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br.18/03)
13. Zakon o ovršnom postupku Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH, br. 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 39/09, 35/12, 46/16 i 19/25)
14. Zakon o ovršnom postupku Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13, 98/14 i 66/18)
15. Zakon o ovršnom postupku Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 39/13 i 2/21)
16. Zakon o izvanparničnom postupku Federacije BiH (Službeni glasnik Federacije BiH, br. 2/98, 39/04, 73/05, 80/2014-dr. zakon i 11/21)
17. Zakon o izvanparničnom postupku Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 36/2009, 91/2016, 16/2023 i 27/2024)
18. Zakon o izvanparničnom postupku Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 5/2001, 36/2017 i 36/2017 - dr. zakon)
19. Zakon o upravnom postupku BiH (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/07, 41/13 i 53/2016)
20. Zakon o upravnom postupku Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH, broj 2/98, 48/99 i 61/22)
21. Zakon o opštem upravnom postupku Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 13/2002, 87/2007 - ispr., 50/2010 i 66/2018)
22. Zakon o upravnom postupku Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 48/11, 21/18 i 23/19)
23. Zakon o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10)
24. Zakon o upravnim sporovima Federacije BiH (Službene novine Federacije BiH, br. 9/05)
25. Zakon o upravnim sporovima Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, br. 109/06 i 63/11)
26. Zakon o upravnim sporovima Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 04/00 i 01/01)
27. Kodeks o programskim sadržajima Regulatorne agencije za komunikacije
28. Kodeks za tiskane i online medije Bosne i Hercegovine (posljednje izdanje dopunjeno 2021. godine)
29. Priručnik za primjenu Kodeksa za tiskane i online medije u Bosni i Hercegovini
<https://vzs.ba/prirucnik-za-primjenu-kodeksa-za-stampane-i-online-medije-u-bosni-i-hercegovini/>

O autorici i autorima

Danko Rimac, mag. iur., od 2021. godine obnaša dužnost kantonalnog tužitelja u Kantonalnom tužiteljstvu Kantona 10 u Livnu, a prethodno je radio kao stručni suradnik i savjetnik u istoj instituciji. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu 2011. godine, a pravosudni ispit položio je 2014. godine u Sarajevu, nakon pripravničkog staža u Kantonalnom tužiteljstvu Kantona 10 u Livnu. Kao glasnogovornik Tužiteljstva Kantona 10, kroz rad Udruge glasnogovornika u tužiteljstvima u Bosni i Hercegovini aktivno je sudjelovao u izradi niza priručnika i smjernica te u edukacijama za

medije i novinare iz područja medijskog izvještavanja o pravosuđu. Povremeno djeluje kao edukator za ovlaštene službene osobe u području učinkovitog vođenja istraga i zakonitog prikupljanja dokaza.

Dr. sc. Katica Artuković je sutkinja i predsjednica Kantonalnog suda u Širokom Brijegu. Godine 2003. završila je Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Republika Hrvatska, a 2022. godine stekla je akademski stupanj doktorice pravnih znanosti (kazneno pravo) na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, Bosna i Hercegovina.

Počasna je građanka grada Memphisa i okruga Shelby, Sjedinjene Američke Države, te nositeljica počasnih znački i priznanja Ambasade Sjedinjenih Američkih

Država u Bosni i Hercegovini (OPDAT, ICITAP) i Ureda državnog tužitelja Sjedinjenih Američkih Država, za održane treninge i edukacije. Godine 2015. izabrana je za jednomjesečni staž u ESLJP-u (na javnom natječaju VSTV-a BiH i Vijeća Europe – konačan izbor izvršio je ESLJP) te je kandidatkinja za sutkinju iz Bosne i Hercegovine u ESLJP-u. Godine 2021. stekla je verificirani certifikat Sveučilišta Harvard, SAD, na temu "Exercising Leadership: Foundational Principles".

Od 2012. godine djeluje kao edukatorica i registrirana pravna stručnjakinja u službenoj Regionalnoj bazi pravnih stručnjaka, članica je brojnih radnih skupina i strukovnih organizacija te mentorica novoimenovanim sucima koje bira VSTV BiH. Nekoliko njezinih presuda objavljeno je u stručnim časopisima o domaćoj i stranoj sudskoj praksi, a jedna presuda uvrštena je u knjigu "Zbirka sudskih odluka u kaznenim stvarima" (Simović Miodrag i dr., 2010). Bila je predavačica i mentorica na brojnim stručnim skupovima u zemlji i inozemstvu.

Denis Džidić je direktor Balkanske istraživačke mreže Bosne i Hercegovine (BIRN BiH) i glavni urednik portala Detektor.ba. Novinarstvom se bavi od 2006. godine, a karijeru je započeo u dnevnom listu Oslobođenje. Radio je u Institutu za izvještavanje o ratu i miru (IWPR) u Sarajevu i Haagu, gdje se fokusirao na teme tranzicijske pravde i suđenja za ratne zločine. Od 2008. godine djeluje u okviru BIRN-a BiH, gdje je obavljao poslove novinara, urednika i izvršnog ravnatelja. Tijekom svoje karijere usmjerio je rad na praćenje pravosuđa, izvještavanje o ratnim zločinima i dokumentiranje procesa suočavanja s prošlošću.

Pod njegovim uredničkim vodstvom, BIRN BiH je 2020. godine dobio Europsku novinarsku nagradu – posebno priznanje za izvanredan doprinos izvještavanju o tranzicijskoj pravdi i arhiviranju suđenja za ratne zločine. Džidić je 2021. godine dobio priznanje Udruge "Nino Čatić" za profesionalno i odgovorno izvještavanje o ratnim zločinima, dok mu je 2025. godine dodijeljena Mirovna nagrada "Goran Bubalo" za doprinos novinarstvu i promicanju društvenog dijaloga u Bosni i Hercegovini.

ISBN 978-9958-046-15-5